

Michał Poczmański

Streszczenie rozprawy doktorskiej pod tytułem:

Exclusio bonum prolis
w wyrokach Sądu Metropolitalnego w Warszawie *coram*
Rola z lat 2003–2018

Jan Paweł II powiedział kiedyś, że dziecko jest trwałym znakiem jedności małżeńskiej. Nawiązując do tych słów Autor podjął temat obecnego we współczesnym świecie problemu świadomego wykluczenia potomstwa z małżeństwa sakramentalnego. *Exclusio bonum prolis*, jako pojęcie teoretyczne, jest dobrze opracowane przez kanonistykę. Jednak nikt dotychczas nie poddał analizie przyczyn dużej liczby spraw sądowych związanych z wykluczeniem *bonum prolis*. Nie analizowano korelacji pomiędzy przeprowadzaniem badania kanonicznego, które ma zapobiegać nieważnie zawieraniem małżeństwa, a dużej liczbie spraw o nieważność małżeństwa.

Zagadnienie to zostało przeanalizowane w rozprawie metodą dogmatyczno-prawną z zastosowaniem techniki badania dokumentów w formie orzeczeń z procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Podejście to pozwoliło naświetlić rzeczywiste problemy w omawianym zakresie. Wykorzystano 146 wyroków pomocniczego wikariusza sądowego Metropolitalnego Sądu Warszawskiego księdza Mariana Roli. Orzeczenia wykorzystane w przeprowadzonych badaniach pochodzą z lat 2003–2018.

Na podstawie powyższych założeń sformułowano temat: „*Exclusio bonum prolis* w wyrokach Sądu Metropolitalnego w Warszawie *coram* Rola z lat 2003–2018”. Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy poświęcony został ponownemu zdefiniowaniu pojęcia *exclusio bonum prolis*. Rozdział ten ukazuje pokrótce historyczną ewolucję tego pojęcia i drogę dojścia do obowiązujących obecnie norm prawnych. Ponadto, nakreślono współczesne rozumienie wykluczenia dobra potomstwa zarówno przez kanonistykę polską, jak i światową. Rozdział pierwszy koncentruje się wokół trzech głównych zagadnień: pozytywnego aktu woli

niezbędnego do wykluczenia, sposobów dokonania tego wykluczenia oraz teoretycznych sposobów dowodzenia wykluczenia.

W drugim i trzecim rozdziale Autor starał się odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób należy udowodnić *exclusio bonum prolis* w praktyce. W tych częściach pracy przeprowadzono badania oparte wyłącznie o orzecznictwo *coram Rola*. Podzielono tę analizę na trzy części: motywy prawne wyroków, motywy faktyczne wyroków pozytywnych, które opracowane zostały w rozdziale drugim oraz motywy faktyczne wyroków negatywnych – zawarte w rozdziale trzecim. Analizę jakościową uzupełniły sporządzone zestawienia statystyczne dot. *exclusio bonum prolis* w różnych sądach i trybunałach kościelnych na świecie. Całość badań pozwoliła sformułować wnioski na temat dowodu z zeznań świadków, motywów wykluczenia potomstwa oraz kwestii wpływu obecności lub nieobecności pozwanego symulanta na ostateczne rozstrzygnięcie. W tej części dysertacji sprawdzono także, czy warstwa teoretyczna wyroków nie odbiega od definicji wypracowanych przez jurysprudencję i orzecznictwo Roty Rzymskiej.

W wyrokach *coram Rola* odnaleziono również liczną grupę wyroków zawierających klauzulę „nie orzekać”. Zagadnieniu temu poświęcono rozdział czwarty. Celem tych analiz było określenie specyfiki i znaczenia tej formy rozstrzygnięcia, a także odpowiedzenie na pytanie, czy takie orzeczenie można uznać za rozstrzygnięcie, o którym mowa w kan. 1611 KPK.

Podsumowanie wniosków pozwoliło udzielić odpowiedzi na główne pytania badawcze stawiane w dysertacji. Konkluzje te zostały zawarte w rozdziale piątym. W tej części pokrótce wymieniono obowiązujące normy prawa powszechnego i partykularnego dotyczące przygotowania bezpośredniego do małżeństwa oraz badania kanonicznego. Sednem rozdziału jest przedstawienie dwóch rodzajów wniosków. Po pierwsze, postulatów *de lege ferenda* – konkretnych propozycji zmian w prawie, które pozwoliłyby na zwiększenie skuteczności badania kanonicznego, a więc zmniejszenie odsetka spraw z zakresu *nullitatis matrimonii*, związanego z wykluczeniem *bonum prolis*. Po drugie, są to uwagi na temat realizacji obowiązujących norm. Zostały wskazane te płaszczyzny, które zdaniem autora nie są

realizowane zgodnie z zamysłem prawodawcy. wreszcie, naświetlono problemy czy nadużycia, które mogą mieć wpływ na skuteczność badania kanonicznego.